

סגסג
"בפרי הארץ"

"כי תשא"

"העשיר לא ירבה והדל לא ימעט במנוצת העקל לתת את תרומת יקוק לכפר עלי נפשתיכם"

"אחדות ישראל"

פסיקתא זוטרתא: העשיר לא ירבה. בזו תרומת שקלים של אדנים, שלא יתרברב העשיר על העני, אבל בשאר מתנות וצדקות, כתיב איש כמתנת ידו (דברים טז ז), ואומר אשר ברכך ה' אלהיך תתן לו (שם טו יד).

רש"י: לכפר על נפשתיכם - שלא תנגפו על ידי המנין. דבר אחר לכפר על נפשתיכם, לפי שרמז להם כאן שלש תרומות, שנכתב כאן תרומת ה' שלוש פעמים אחת תרומת אדנים, שמנאן כשהתחילו בנדבת המשכן ונתנו כל אחד ואחד מחצית השקל, ועלה למאת ככר, שנאמר (שמות לח כה) וכסף פקודי העדה מאת ככר, ומהם נעשו האדנים, שנאמר (שמות לח כז) ויהי מאת ככר הכסף וגו'. והשנית אף היא על ידי מנין שמנאן, משהוקם המשכן, הוא המנין האמור בתחלת חומש הפקודים (במדבר א א) באחד לחדש השני בשנה השנית, ונתנו כל אחד מחצית השקל, והן לקנות מהן קרבנות צבור של כל שנה ושנה, והושוו בהם עניים ועשירים, ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשתיכם, שהקרבנות לכפרה הם באים. והשלישית היא תרומת המשכן, כמו שנאמר (שמות לה כד) כל מרים תרומת כסף ונחשת, ולא היתה יד כולם שוה בה, אלא איש איש מה שנדבו לבו.

רמב"ן: וטעם העשיר לא ירבה והדל לא ימעט - שיביאו השקלים בהשויה הנזכרת. והנראה מן הכתוב הזה שאם הביא הדל בשקלו פחות ממחצית השקל, שהוא עובר בלאו הזה, שהכתוב הזה מניעה. שאם נאמר בהעשיר לא ירבה שיהיה שלילות, לומר שבכך די לו, לא נוכל לפרש כן "בו הדל לא ימעט". ואם כן שתיהן מניעות, אם שקל העשיר היחידי יותר, ושקל הדל פחות, עבר בלאו. ושמה מה שהיו תורמין בקופות על האבוד ועל העתיד לגבות (כתובות קח א) יתקן להם זה, כי הדל הממעט במותר עתיד לגבות הוא, ומן העשיר המרבה לא יתרמו הגבאין ביתרון, ולא יהו מזכין במותרות. וראיתי לבעל הלכות ולכל המונים המצות שלא הזכירו הלאו הזה.

אבן עזרא: העשיר הזכיר טעם לא ירבה ולא ימעט, כי כפר נפש הוא.

ספורנו: העשיר לא ירבה, והדל לא ימעט. כי בזה לא נכר שוע לפני דל.

אלשיך: ואחרי הודיע היותנו ערבים זה לזה על אחדות הנפשות, ושהכופר על בחינת הנפש, אמר העשיר לא ירבה וכו'. ואל תתמה למה אעכב ביד העשיר שלא ירבה ואעמיס על הדל שלא ימעט, כי הלא הכוונה היא לכפר על נפשתיכם, ואם הייתי מכביד על העשיר או מרשהו שירבה ומיקל על דל, הלא יראה כי נפש העשיר חשובה יותר ויקר פדיונה כי לא על חנם העשירו קונו. על כן הטבתי אשר דברתי העשיר לא ירבה והדל וכו', כי כלם שווים לפניו יתברך. וזהו אומרו לכפר על נפשתיכם, כי שוות הן.

רש"י הירש: דווקא בשוויון זה מתבטאת התכונה הסימבולית של תרומת מחצית - השקל הקבועה. אם כל אחד ואחד, כעשיר כעני, עושה את שלו בשלמות, הרי שלפני ה' ולפני מקדשו אין משקל המאות והאלפים של כספי העשירים גדול יותר ממשקל הפרוטות של העניים, ודין אחד לפרוטות העניים ולמאות ואלפים של העשירים. העשיר אינו יכול לתת יותר, והעני אינו צריך לתת יותר ממחצית השקל. ה' ומקדשו אינם מודדים את שיעור הגודל המוחלט של התרומה, אלא את שיעור הגודל היחסי, וערך התרומה הוא ביחס לרכושו וליכולתו של התורם. כל מי שנותן במלוא כוחו, לפי מידת יכולתו ומאודו, למען עבודת ה' ומקדשו, הוא נותן את "מחצית - השקל" שלו כ"מתן סמלי" על מזבח ה'.

ר' חיים פלטיאל: העשיר לא ירבה. שאלו לא היו נותנים שוה בשוה לא היה יודע מנינם ובשעה שהיה אומר לו הק' למשה כי תשא אמר משה איך אעמוד על מנינם א"ל הק' צא והבן בראשית אותיות משמות השבטים ותמצא מנינם, כיצד ר' מראובן וש' משמעון הרי ת"ק, ונ' מנפתלי וי"ד מיהודה וי"ד מיישכר וי' מיוסף הרי זה [פ'], צרף לת"ק ויהיה ת"ק"ף, ז' מזבולון ג' מגד א' מאשר ב' מבנימין ד' מן הרי י"ז צרף עם ת"ק"ף הם ת"ר פחות ג' אלפים [שנהרגו] במעשה העגל, ומה שאינו מונה ל' מלוי כי שבט לוי לא היה נפקד בתוכם.

גור אריה: וציוה להם לתת ג' תרומות; נגד הנפש והגוף והממון. וידוע כי כל בני אדם שווים בגוף ובנפש, אין לאחד יותר מן השני, כי כמו שיש לזה כן יש לזה, אם דל אם עשיר. לכך אמר בשני תרומות שיהיו שווים מחצית השקל. וידוע כי האדם הוא אדם על ידי נפש וגוף, וזהו השקל השלם. והנפש הוא חצי השקל, והגוף הוא חצי השקל. לכך צריך ליתן בעד כל אחד חצי שקל.

סג "מפרי הארץ"

הלכה

אורז זויים

א' מי שברך לפני ברכת בתורה אשר נתן במקום אשר בחר מה יעשה?

תשובה: אם אוזח באמצע הברכה הופך לאשר בחר ואם סיים מברך אחרי הקריאה אשר בחר. {סימן קלט'}

ב' מי שברך אחרי הקריאה אשר בחר מה יעשה ?

תשובה: חוזר ומברך. {סימן קלט'}

חושן משפט

א' שאל קורקינט מחברו ותוך כדי נסיעה עשה פנצ'ר האם חייב ?

תשובה: מחלוקת ראשונים ולמעשה פטור. {סימן שמ' וב"מ דף צו'}

ב' סוכם עם סופר לכתוב מאה מזוזות מאה שקל למזוזה ואחרי חמישים מזוזות הסופר חזר בו האם יכל להוריד משכרו מה שעליו לכתב חמישים אחרות?

תשובה: יכול לנקות משכרו. {סימן שלג' ב"מ עז'}

אבן העזר

א' הגיעו פנים חדשות לשבע ברכות והלכו לפני ברכת המזון האם יכולים לברך?

תשובה: מחלוקת ולמעשה מברכים. {סימן סב'}

ב' האם חתן צם בשושן פורים קטן?

תשובה: לא. {סימן תרצז' תקעג'}

יורה דעה

א' קיבל תענית בפורים קטן מה יעשה ?

תשובה: יעשה התרת נדרים ויכול להתיר רק תחילת היום {סימן רכח'}

ב' קרע על אחיו ואחר זה אביו נפטר האם יכל להמשיך אפילו טפח ולצאת בזה ידי חובה ?

תשובה: לא. {סימן שמ'}

שו"ת בית הלוי דרושים דרוש יח'

"מעלת לווזות השניות"

הנה: בהלוחות השניים נתחדשה צער ויגיעה גדולה להלומדים חדא שנתחדש להם שכחה וכמו שהבאנו לעיל דאילו לא נשתברו הלוחות היו למדים ואינם שוכחין וגם הרי ניתוסף להם צער ויגיעה ע"י היצה"ר המבלבל אותם גם בעת לימודם ובראשונים לא הי' יצה"ר שולט בהם וכאמרם במדרש כשאמר אנכי נקבע תורה בלבם וכשאמר לא יהי' לך נעקר יצה"ר מלבם וז"ל הילקוט סוף יהושע משנשתברו הלוחות נגזר עליהם שילמדו תורה מתוך הדחק ומתוך טירוף הדעת ומתוך כך שכרו כפול ומוכפל לעוה"ב שנאמר הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו דרש מהך קרא לשכר כפול ומוכפל והנה במשה רבינו הוחזר הכל כמקודם ועי"ז זכה לקרני ההוד ומש"ה לא היה שוכח לימודו וא"כ לכאורה הי' מקום לאומר שיאמר שיחסר לו השכר כפול ומכופל שיטלו שארי צדיקים הלומדים ושוכחים ולומדים מתוך הדחק וטירוף הדעת וביגיעה רבה וזהו שמסיים המדרש כל ההוד שנטל הכל ממתן שכר כו' וכשיטלו הצדיקים שכרן לעוה"ב אותו שעה הוא נוטל שכרו שנאמר הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו פי' דיטול השכר כפול כשאר הצדיקים ומביא להך קרא דמהך קרא גופי' הוא דדרשינן דיטלו שכר כפול והטעם דמשה רבינו יגע בארבעים היום כל מה שבמציאות האנושי להיות מיגע עצמו על התורה ונמצא גם הוא זכה לה על ידי יגיעתו וכבר אמרו חז"ל שהתורה נקראת על שמו וכמשה"כ זכרו תורת משה עבדי משום שנתן נפשו עליו כוונתם שיגע במסי"נ היותר גדולה שיש במציאות כח אנושי בעולם, ומש"ה זכה גם להשכר כפול.

”מפרי הארץ” סימן – ע”ו

בעניין: באיזה חפצים מותר לדבר בשבת.

א: האם מותר להרהר בעסקיו האסורים?

תשובה: מותר, ומכל מקום מצווה שלא להרהר, ואם ע”י ההרהור בא לידי דאגה אסור.

ב: האם מותר לילך ולעיין בעסקיו המותרים?

תשובה: מותר.

ג: האם מחשכין על התחום: א) להביא חפצים? ב) לצורך מצווה?

תשובה: א) אסור. ב) מותר.

ד: א) האם מותר לצורך מצווה להזכיר סכום? ב) ולסכם כמה שכבר חייב לו?

תשובה: א) אם א”א בעניין אחר מותר. ב) מחלוקת ויש להחמיר.

ה: כששוכרים פועלים לשבת מה העצה להתיר?

תשובה: שיעבוד קצת לפני שבת או לאחריה.

ו: כששוכרים חזן מה העצה?

תשובה: שלא יקצוב.

ז: מה הם ארבעת הדוגמאות למדידה של מצווה?

תשובה: 1 רפואה 2 מקווה 3 טומאת כהנים (פותח טפח) 4 לשער שישים כדי לבטל את האיסור.

ח: האם מותר לצורך מצווה אמירה לגוי?

תשובה: באיסור דאוריתא אסור, ובאיסור דרבנן מותר.

ט: אמירה לגוי מערב שבת שיעשה בשבת?

תשובה: אסור.

י: יהודי הרוצה חס ושלום להמיר את דתו ולהשתמד האם מחללים עליו שבת באיסור דאוריתא ודרבנן?

תשובה: אם בפשיעה מותר רק באיסור דרבנן ואם באונס אפילו באיסור דאוריתא מותר.

רח' הר' קוק 1 ב"ב 0533107467

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבית הוועד"

"סעודת פורים (קטן) והמזיק בשכרותו"

(הרב זאב פלדמן שליט"א)

תוס' מגילה ו' ב' כתבו, יש שנוהגין לעשות ימי משתה ושמחה ביד' ובטו' של אדר הראשון וריהטא דמתניתין נמי משמע כן מדקאמר אלא מקרא מגילה בלבד ומתנות עניים מכלל דלענין משתה ושמחה זה וזה שוין. ומסקו דהלכה שאין צריך להחמיר לעשות משתה ושמחה באדר הראשון. ע"ש. ותמה השפ"א, הלא הגמ' דקדקה ג"כ אין בין וכו', הא לענין סדר פרשיות שוין, ומטעם זה דנה הגמ' שאם קרא את הפרשיות בראשון יצא יד"ח ולא צריך לקרא בשני, וא"כ אם נדקדק כן לענין משתה ושמחה עולה שאין צריך לעשות אלא בראשון, ע"ש, וזה ודאי לא משמע בתוס' שהרי מסקי שאין צריך להחמיר לעשות בראשון, ומבואר שהנוהגין עשו כן בתור חומרא, ולא רק בראשון. וצ"ע.

ונראה לומר, דהנה ידוע הנידון אם ראוי לאכול סעודה בפורים בבוקר, שהרי יצא יד"ח סעודה, ולא עשאה כתיקנה בבשר ויין. אבל נראה דבל"ה הר"מ בה' מגילה א' "מצות יום ארבעה עשר.. להיות יום משתה ושמחה", ומשמע שהוא הגדרת שם היום, וכ"כ מהר"ל באור חדש עה"פ "לעשות אותם ימי משתה ושמחה", שהיום נקרא ע"ש המשתה, ע"ש דבר נפלא, וא"כ לא איכפ"ל שאכל בבוקר, שאין זה פעולה שעושה אותה פעם אחת ויוצא ידי חובתו, אלא זה מגדיר את היום ליום משתה, ואח"כ כשחוזר ואוכל בשר ויין הרי זה ממשיך את הגדרת היום.

ולכן נראה שאין זה דומה כלל לסדר פרשיות, דהתם כיון שאין בין אדר א' לאדר ב' אלא מגילה ומתנו"ע, א"כ גם בראשון יצא ידי חובת הפרשיות, שהכל קרוי אדר, ולכן שוב אין צריך לקרא, אבל לענין משתה מה יועיל שקיים סעודה בפורים קטן, ועשה אותו יום משתה, הלא סו"ס הפורים באדר ב' לא נעשה יום משתה אלא ע"ש שיקבע גם בו סעודה. וזה ודאי לא נאמר שאפשר להעדיף את אדר הראשון על פני אדר השני, אלא שגם הראשון נקרא פורים כמו השני, אבל אם לא יחזור ויעשה סעודה בשני נמצא שלא הנהיג יום משתה ושמחה אלא בראשון ולא בשני, וזה אי אפשר.

הרמ"א פסק בחו"מ שעח' בחורים הרוכבים לקראת חתן וכלה והזיקו זה את זה ממון חבירו דרך שמחה ושחוק, וכן בשאר דבר שמחה, הואיל ונהגו כן, פטורין. וכן הובא ברמ"א באו"ח תרצה' ב' לגבי מזיק בסעודת פורים. ובמשנ"ב שם הביא מהב"ח שרק בנזק קטן פטור ולא בנזק גדול, לפי שעל היזק גדול מקפידין. ומבואר שטעם הפטור הוא מטעם מחילה, וכ"כ הפמ"ג א"א תרצה' ז' שלסעודת פורים כל מי שבא הוא על דעת כן שיתכן שינזק. וגם הגר"א שם סק"א כתב דממון איתיהיב למחילה.

ובכפות תמרים סוכה מו' ב' כתב שהרמ"א לא פטר אלא נזקי ממונו, אבל נזקי גופו לא. וכך דייק את לשון הרמ"א או"ח סו"ס תרצו' ע"ש. וטעמו לפי שצער הגוף לא ניתן למחילה. והעירו הרי זה דעת השו"ע תכא' יב', אבל הרמ"א עצמו הבאי שם י"א שניתן למחילה. ואולם כאן אין מחילה מפורשת ועל כן י"ל שבזה גם הרמ"א מודה דמסתמא אין דעתו של אדם להניח שיחבלו בו אף משום שמחה. אבל בכנה"ג ציין שהרמ"א תרצה' ב' סתם שאם הזיק אחד את חבירו פטור, ולא הוזכר חילוק. וגם במג"א סק"ז הוכיח מהאגודה שפטור גם בצער הגוף.

וראיתי חכ"א שבאר עפ"י המבואר בשו"ע תכא' ה' "שנים שנתאבקו יחד ואחד הפיל חברו לארץ ונפל וסימא את עינו פטור", והרא"ש בתשו' קא' ו' (הובא שם בטור) הסביר, שהדבר ידוע שכשמתאבקים יחד כוונתם שיפיל אחד את חברו, וא"א לצמצם ולכוין שיפילו בנחת, ואדעתא דהכי נתאבקו. וא"כ הוא הדין אם נכנס עם חברו לסעודת פורים הוא אדעתא דהכי. ואע"פ שהשו"ע גופי' פסק שלא מועיל מחילה בנזקי גופו, ובאמת הב"י (בס' תכא) תמה כן על הרא"ש הלא אין מוחל על נזקי הגוף [ולפלא מה הקושיא על הרא"ש שפוסק דמהני מחילה], והישב הפשוט, דבאופן שידעיין שודאי מוחל לכו"ע מהני מחילתו, והכא שעל דעת כן עושים, ורצון שניהם בכך ונהנים מזה, ודאי מחלו. אבל יל"ע טובא אם שייך לומר שיש כאן מחילה גמורה, דשאני התם ששניהם יחד מתעצמים ויודעים שאחד יפול, אבל בסעודת פורים מהכ"ת שיחבלו בו דנימא שמחל.

אבל יש עוד סברא ברא"ש לפטור, מטעם אונס, דכיון שיש לו רשות להתאבק א"א לו להמנע מלהפילו. והיה אפשר לומר שגם כאן מאחר שהמזיק נכנס לסעודה ברשות י"ל דחשיב כמו אונס. וכ"כ שם הפמ"ג סק"ח שהמזיק בסעודת פורים הוא כאנוס קצת מחמת השמחה. וגם זה צ"ע, דהלא שיכור חייב על נזקין, ואיזה אונס יש כאן יותר משיכור, ולמה לא נימא שיש לו להזהר שלא יזיק.

אלא שיש לדמות לרץ בערב שבת, שהוא מזיק ברשות, וכן כתב בעונג יו"ט סי' ט' שזה סיבת הפטור. והביאור, שכשיש מצוה בגוף המעשה הזה פטור גם לרש"י אף שעושה מעשה, שכל הסברא לחייב על מעשה הוא משום שהרשות היא רק על השהות במקום, אבל אפשר לחייב על המעשה, אבל כשיש מצוה בגוף המעשה יש לפטור. [וע"ש בעונג יו"ט שאם היטה בשעת קר"ש והזיק בהטיה, יהיה תלוי בפלוגתת ב"ש וב"ה אם צריך להטות בקר"ש]. ולפ"ז יש לפטור גם בהיזק גדול, וגם בנזקי גופו, שבכל גווני יש פטור של מזיק ברשות.

והנפקותא למה שנהוג שמסתובבים בני ישיבות לצורך ת"ת, ואף אלו שהם בני כרכים ואינם נוהגים מצות הפורים ביד' משתתפים בסעודות פורים של הפרזים, ולהנ"ל א"א לפטור אותם מצד מזיק ברשות דמצוה, אלא רק מצד מחילה, ויתחייבו בנזק גדול או בחבלה לפי דעת השו"ע. [וכן מה שכתב הלבוש לפטור גם שואל אם הזיק את הבגד בסעודה, וידע המשאיל ששואל לצורך סעודת פורים, דהוי כמת מחמת מלאכה, זה שייך רק מטעם מחילה]

mprahaaretz@gmail.com